

SAAKO JUOPPOUTTA TUTKIA?

Antti Eskola rusikoi Juhani Lehdon väitöskirjaa (Alkoholipolitiikka 3/1991) tavalla, joka vaatii kommentin. Eskola viisastelee monesta asiasta, mutta puutun vain olennaisimpaan: juoppous-käsitteeseen.

Eskola kirjoittaa: "Lehdon mielestä – on olemassa ilmiö, johon tieteellisessä tutkimuksessa voi viitata käsitteellä 'juoppous'." Ilmeisesti Eskolan mielestä juoppoutta joko ei ole lainkaan olemassa tai saattaa kyllä olla, mutta siihen ei voi viitata tieteellisessä tutkimuksessa. Kumpikin mahdollisuus on onneton.

Luulen, että Eskolan ärtymys perustuu osittain väärinkäsitykseen. Hän ehkä ajattelee, että jos tieteellisessä työssä puhutaan "juoppoudesta", samalla tullaan väittäneeksi, että "juoppous" on joko empiirisesti täsmärajainen olio taikka sitten hieno teoreettinen käsite, sellainen kuin "vuorovaikutus", "muutos" tai "merkitys". Lehdon työssä juoppous on väljä empiirinen yleiskäsite, jolla ei ole tarkkoja rajoja eikä syvää teoreettista olemusta.

Se tuntuu suunnilleen vastaavan E. M. Jellinekin yleisintä määritelmää alkoholismille: "any use of alcoholic beverages that causes any damage to the individual or society or both" (The disease concept of alcoholism. New Haven: Hillhouse Press, 1960, s. 35). Ei olisi toki haitannut, vaikka Lehto olisi käsitteen luonteen todennut nimenomaisemmin. Mutta kirja pursuaa esimerkkejä ja pohdintoja, jotka osoittavat, että Lehto ei pidä juoppoutta lopullisena tai valmiina käsitteenä. Hän selittää, miten alkoholin haitallinen käyttö ilmenee monin tavoin, miten ilmiöiden takana saattaa olla useita erilaisia "olemuksia".

Mutta Eskola tuntuu lukevan kirjaa ennakkoluulonsa varassa ja antaa siitä harhaanjohtavia todistuksia. Esimerkiksi Eskolan seuraava virke on kokeneelta kirjoittajalta oudosti kaksitulkintainen: " 'Raskauden ehkäisyyn lääkkeitä hakeva juoppo nainen' on samanlainen 'juoppouden kohtaamistilanne' kuin 'ensisijaisesti juoppoutensa vuoksi ajanvarausvastaanotolle hakeutunut potilas'."

Lehto ei missään tapauksessa sano, että nämä kaksi tapausta olisivat laadultaan olennaisesti samanlaisia, kuten Eskola voi lukea. Lehdon mukaan molemmissa tilanteissa on se yhteinen piirre, että niissä kohdataan myös potilaan juoppous. Sitä paitsi tilanteet ovat vain katkelma sellaisten tilanteiden kiinnostavasta luokittelusta, joissa avopalvelujen lääkärit kohtaavat alkoholiongelmia. Miten olennaisesti ja millä tapaa juoppous noita tilanteita leimaa – ja vastaavanlaisia sosiaalityöntekijöiden ja poliisien työssä – on kysymys, jota kirjassa tutkitaan ja pohditaan. Eskola toivoisi, että haravotaisiin "kaikki erilaiset tilanteet, joissa ei oikein tunnu riittävän, että lääkäri tekee vain sen, mikä hänelle lääkärinä varsinaisesti kuuluu". Lehto on mielestäni hyvin haravoinut kasoiksi sitä, miten kolmen eri ammatin edustajat työssään kohtaavat asiakkaittensa alkoholiongelmia ja millä tapaa heidän tehtäväkuvansa ja ammattitaitonsa määräävät ja rajaavat ongelmien käsittelyä.

Niin kauan kuin ei tiedettä, mikä on juoppouden olemus tai olemukset, täytyy sallia sen ja siihen liittyvien asioiden tutkiminen väljän empiirisen yleiskäsitteen avulla.

Eskola kokee selittää Lehdon käsitevalintoja ad hominem -argumentilla. Lienee siksi sallittua arvel-

la, että hänen oma ärtymisensä juontuu takakireästä tiedekäsityksestä. Koska tutkijan on Eskolan mukaan pyrittävä ”ilmiöpinnan” taakse ”olemuksen” kuvaamiseen, häntä ärsyttää tutkija, joka malttaa ja osaa ensin vähän katsella ja järjestellä ”ilmiöpintaa”.

Saattaa tietysti olla häm-

mentävää lukea sosiaalipoliitiikan opinnäytettä, jolla on muutakin sanottavaa kuin se verraton oivallus, että ”ilmiön x kehkeytymistä ei voi ymmärtää käsitteellistämättä sen kosketuspintaa palkkatyöyhteiskunnan rakenteistumiseen”.

JUKKA-PEKKA TAKALA

SAAKO IHMISTÄ HALVENTAA?

Sinä porsassilmäinen juoppo, tiesi jo Kivi sättiä. Juomarikaan ei ole tyylitasoltaan niin matala ja halventava sana kuin juoppo, arvioi Nykysuomen sanakirja. Kun alentavasti puhutaan juopoista hoitojärjestelmien rasiuksena, ei todellakaan helpoteta avun hakemista alkoholiongelmien tai alkoholia nauttineen potilaan asiallista hoitamista.

Timo K. Mukka kuoli hoitamattoman infarktin aihe-

uttamaan sydänvaurioon. Infarkti jäi poliklinikan selvän laiminlyönnin vuoksi toteamatta, kertoo Erno Paasilinna. Timo oli poliklinikalla käydessään jonkin verran humalassa, eikä häntä otettu täysin vakavasti. Ajateltiin kai, että yksi juoppo siinä vain rasittaa hoitojärjestelmää.

Elämme uusronskiuden aikaa, jolloin ryssää taas sanotaan ryssäksi ja mutakuo-

noa mutakuonoksi. Puolusteltavissa ei silti ole, että alkoholitutkija menee tieteellisessä työssään samanlaiseen, ihmistä halventavaan ja hoitojärjestelmien toimintaa huonontavaan kielenkäyttöön.

Sitä paitsi huono käsite tuo muassaan muutakin sotkua, kuten arvostelussani osoitin.

ANTTI ESKOLA